

MOMENTUM – LUOVAT METODIT JA OSAAMISEN VAHVISTAMINEN MONINAISTUVILLA OPINTO- JA URAPOLUILLA

Heini Haapaniemi & Minna Nieminen

Xamk kouluttaa osaajia, luo hyvinvointia ja liiketoimintaa ratkaisukeskeisesti. Palvelumuotoilua ja yhteiskehittämistä hyödynnetään monialaisessa yhteistyössä sekä palvelujen yhteistoiminnan edistämisessä. Muita luovia menetelmiä hyödynnetään kohderyhmien kohtauttamisessa, asennetyössä, uraohjauksessa, integraatiossa, itseluottamuksen vahvistamisessa, osaamisen tunnistamisessa ja näkyväksi tekemisessä. Momentum – Moninaistuvat urapolut -hanke pyrkii maahanmuuttajien työllistymiseen kehittämällä heidän opiskeluvaihtoehtojaan ja koulutustasoaan hyödyntäen luovia metodeja ja positiivista psykologiaa. Toimenpiteillä ja toiminnalla edistetään osallistujien toimintakykyä, osallisuutta sekä yhdenvertaisuutta koulutus- ja työelämäpoluilla. Yksilöiden minäpystyvyyden kokeminen lisääntyy ja kynnys niin korkeakouluopintojen aloittamiselle kuin työnhauulle madaltuu.

Luovat menetelmät, positiivinen psykologia ja kulttuuritietoisuus

Taidelähtöisillä menetelmillä voidaan vahvistaa osallisuutta ja ehkäistä syrjäytymistä (Houni ym 2021; Fancourt & Finn 2020). Esimerkiksi teatterin menetelmät soveltuvat muun muassa asenteiden muutostyöhön, kohtaamiseen, sosiaalisten ongelmien ratkaisemisen tueksi, yhteisöiden oikeuksien tunnistamiseen ja työhyvinvoinnin lisäämiseen. Draamalähtöi-

Haapaniemi, H. & Nieminen, M. 2024. Momentum – luovat metodit ja osaamisen vahvistaminen moninaistuvilla opinto- ja urapoluilla. Teoksessa Rajahonka, M. & Haapaniemi, H. (toim.) Luovia menetelmiä ja älykkäitä ratkaisuja. Digitaalisen talouden vahvuusajulkaisu 2023. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, 372–379. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-568-0>

set menetelmät kehittävät viestintä- ja vuorovaikutustaitoja sekä itsetuntemusta, ja niillä voidaan rakentaa mielikuvia kuvitteellisten tilanteiden kautta, tarkastella omaa tilannetta ja tuoda esiin yhteisöjen kertomuksia. (Houni ym. 2021.)

Pelillisin menetelmin voidaan edistää osallisuutta, käsitellä vaikeita aiheita, eläytyä toisten kokemuksiin, oppia uusia taitoja, tukea valtasuhteiden purkamista ja tasa-arvoista kohtaamista, edistää vuorovaikutusta ja kuulluksi tuleamista sekä käsitellä ja kohtauttaa tarpeita. Pelillistäminen eli pelillisten elementtien tai mekaniikkojen (mm. pisteiden keruu, edistymispalkit, palkinnot, tekemisen mittaaminen, vuorovaikutteisuus) tuominen muuhun tekemiseen kehittää ongelmanratkaisutaitoja, ajattelua ja oppimista sekä voi edistää yhteistyötä ja lisätä mielenkiintoa oppimiseen (Mitä on pelillisuus? 2021).

Luovilla menetelmillä tuetaan Momentum – Moninaistuvat urapolut -hankkeessa kohderyhmien hyvinvointia ja työnhakijoiden osallisuuden kokemuksia. Sisällöt räätälöidään ja menetelmät valikoidaan osallistujien tarpeiden mukaan. Käytössä ovat olleet esimerkiksi Live-roolipeli, palvelumuotoilun simulaatio, improvisaatio, tarinateatteri, asiantuntijan hattu, prosessidraama, osaamisen käsi, unelmakartta tai osaamiskortti -työkalut. Tavoitteena on kohderyhmäläisten toimintakyvyn vahvistuminen sekä koulutus- ja työelämäpolkujen yhdenvertaistuminen. Mittareina toimivat motivaation kasvun mittari, osallisuusindikaattori (koettu osal-

Kuva: Pexels/Nina Uhlíkova

lisuus), hankkeen osallistujien opintoihin hakeutumisen ja työelämään siirtyneiden määrä sekä osaamisen lisääntymisen itsearviointi.

Momentum vahvistaa verkostoyhteistyötä

Momentumia toteutetaan kahden maakunnan alueella, Päijät-Hämeessä ja Kymenlaaksossa. Päijät-Hämeen alueella hanke kohdennetaan erityisesti täsmätyökykyisille henkilöille ja Kymenlaakson alueella maahanmuuttaneille henkilöille. Momentum toimii vahvassa verkostoyhteistyössä alueen yritysten, koulutusorganisaatioiden, maahanmuuttajapalveluiden sekä maahanmuuttajayhteisöjen kanssa. Kymenlaakson alueella tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat Monikulttuurikeskus Saaga Kouvolassa ja Monikulttuurinen toimintakeskus Mylly Kotkassa.

Kohderyhmän kanssa työskenteleviä ammattilaisia ja työnantajia koulutetaan kielitietoiseen kohtaamiseen. Osaamisen lisääntymisen mittareina toimivat kokemukset osaamisen kasvusta sekä koulutusten ja työpajojen osallistujien määrä. Tavoitteena on vahvistaa verkostoyhteistyötä ja palvelujen välistä yhteistyötä, jotta tieto saatavilla olevista tukimuodoista tavoittaa kaikki sitä tarvitsevat ja sitä kautta kertyvä osaaminen auttaa tunnistamaan maahanmuuttajien tarpeita paremmin sekä ohjaamaan heitä oikeiden palvelujen piiriin.

Korkeakoulujen, yritysten ja kolmannen sektorin välisen yhteistyön tiivistyminen sekä palveluohjauksen ja palvelupolkujen kehittyminen kohti

Kuva: Pixabay/PuplicCo

koulutusta ja työelämää auttavat vähentämään eriarvoisuutta ja rasismia Kymenlaaksossa sekä luomaan työllistymisen myötä talouskasvua. Tavoitteena on tukea ja lisätä myös yritysten osaamista täsmätyöllistämiseen sekä maahan muuttaneiden työllistämiseen liittyvissä kysymyksissä.

Monikulttuurikeskus Saaga on Kouvolan kansainvälinen kohtaamispaikka

Monikulttuurikeskus Saaga Kouvolassa on kansainvälinen kohtaamispaikka, jonne kaikki ovat tervetulleita kulttuuritaustastaan riippumatta. Saagaa ylläpitää voittoa tavoittelematon yhdistys Monikulttuurikeskus Saaga ry. Saagassa voi viettää aikaa, oppia uusia asioita ja kohdata ihmisiä. Saagassa käy asiakkaita yli viidestäkymmenestä eri maasta. (Visit Saaga s.a.) Projektipäällikkö Minna Nieminen kävi paikan päällä haastattelemassa työntekijöitä ja kolmea asiakasta.

Saagan toiminnanjohtaja Taina Talvala ja yhteisökoordinaattori Angelika Polak näkevät maahanmuuttajien suurimpana työllistymisen haasteena työnantajien ennakkoluulot. Vierasperäinen nimi karsii osaavia hakijoita, jos oletetaan esimerkiksi kielitaito puutteelliseksi ilman mitään näyttöä asiasta. Saagan asiakkaat työllistyvät usein matalapalkka-aloille, aiemmasta koulutustasosta riippumatta. Kouvolassa on muun muassa korkeasti koulutettuja ruokalähettejä ja mainostenjakajia. Valitettavan monet muuttavat pääkaupunkiseudulle parempien työllistymismahdollisuuksien perässä. Työvoimapula on vaikuttanut työllisyystilanteeseen myös Kouvolassa, joten esimerkiksi hoiva-, ravintola- ja puhtaanapitoaloilla maahan muuttaneiden työllistyminen on lisääntynyt. ”Työnantajien ennakkoluulot ovat ehkä vähenemässä muillakin aloilla”, pohtii Talvala.

Kielitaito ja verkostojen puute sekä suomalaisen työkuulttuurin vieraus vaikuttavat myös maahan muuttaneen työllistymiseen. TE-palveluiden asiakkaat voivat suorittaa työkokeilujaksoja Saagassa esimerkiksi kotoutumiskoulutusta odottaessa tai koulujen loma-aikoina. ”Meillä painotetaan kielitaidon lisäksi työelämätaitojen merkitystä”, kertovat Talvala ja Polak. Suomalaiset minuuttiaikataulut ja tasa-arvoiset työtehtävät voivat olla monelle uusia asioita. Työaikojen täsmällinen noudattaminen ja oman puhelimen jättäminen työpäivän ajaksi laukkuun ovat ensimmäinen opittava asia – toki monelle kantasuomalaisellekin. Kulttuurit ovat erilaisia ja niin myös työkuulttuurit, erityisesti aikakäsitykset. Asiat eivät kuitenkaan ole niin isoja, ettei niistä voisi selvittää kunnollisella perehdyttämällä. Työnantajien tulisivikin rohkeasti ohjata työhön tulevia maahan

muuttaneita. ”On myös uskallettava puuttua mahdollisiin ongelmiin ilman pelkoa rasismisyytöksistä. Kohdelkaa ja ohjatkaa maahan muuttanutta työntekijää samoin kuin kohtelette kaikkia työntekijöitä. Työnantajalla ja työntekijällä on sekä oikeuksia että velvollisuuksia, riippumatta syntyperästä. Nämä olisi aina hyvä käydä läpi yhdessä”, Talvala ja Polak muistuttavat.

Kolme tarinaa maahan muuttaneista

Maahan muuttaneet eivät ole yhtenäinen ryhmä, vaan joukko erilaisia ihmisiä erilaisista taustoista. Haasteena suomalaisesta tutkinnosta huolimatta on työllistyminen, sillä pelkästään työharjoittelupaikkoja on vaikeaa saada ilman opettajan suosituksia ja apua. Irakista Suomeen 2015 saapunut mies kokee työllistymisen Kouvolassa vaikeana. Hän on Suomen kansalainen ja hänellä on Suomessa hankittu autoalan koulutus. Kun mies on hakenut autoalan työtä Kouvolan seudulta, hänen yhteydenottoihinsa ei yleensä edes vastata. Hän on tehnyt monia erilaisia töitä, ja hänellä on ollut yhtä aikaa jopa kolme eri työpaikkaa. Parhailtaan hänellä on vakituinen työpaikka Saagassa ohjaajana. Työhön kuuluvat ryhmänohjaus, asiakasohjaus ja kunniaväkivallan vastainen työ. Toki hän haluaisi työskennellä autoalalla: ”Yrittäjäksi minun ei kannata alkaa, koska en saisi asiakkaita muuta kuin muista maahanmuuttajista, eikä heitä ole tarpeeksi Kouvolassa, että se olisi kannattavaa. Suomalaiset tekee kauppaa vain suomalaisten kanssa, ei maahanmuuttajien.” Hän kuitenkin viihtyy nykyisessä työssään ja onkin hakenut oppisopimuskoulutukseen nuoriso-ohjaajaksi.

Kouvolassa mies ei aina tunne oloaan tervetulleeksi vaan on kokenut paljon ennakkoluuloja ja rasismia ihonvärinsä takia. Työskennellessään puoli vuotta Helsingissä taksinkuljettajana hän koki rasismia hieman vähemmän. Mies kuitenkin koki, että hänen työtään tarkkailtiin enemmän kuin suomalaisten taksikuskien ja aiheettomia valituksia tehtiin herkemmin. ”Jos Irakissa olisi minulle turvallista, totta kai haluaisin asua kotimaassani. Nyt elämäni on kuitenkin Kouvolassa. Viihdyn täällä, koska kaupunki on pieni ja tuttu minulle. Työpaikka on tosi tärkeä asia kotoutumisessa.”

Somaliasta Suomeen tullut nuorehko mies kertoo olevansa tyytyväinen elämäänsä Kouvolassa. ”Olen kokenut Kouvolassa ennakkoluuloja ja rasismia, mutta en anna sen haitata itseäni”, mies toteaa. Kouvolaan hän saapui perheen yhdistämisen myötä vuonna 2014 äidin asuessa Kou-

volassa. Äiti auttoi nuorta miestä kotoutumisessa ja asioiden hoidossa aluksi. Nyt mies puhuu sujuvaa suomea ja työskentelee kahdessa työssä. Ammatillisen rakennus- ja logistiikka-alan koulutuksen hän kävi Kouvolassa. Mies tunnistaa myös työllistymisen vaikeudet Kymenlaakson alueella, vaikka onkin itse työllistynyt: ”Minä en vain antanut periksi, soitin ja menin paikan päälle kysymään työtä ja esittelemään itseni. Opettajien suositukset auttoivat ja sain työtä.” Mies työskentelee osa-aikaisena linja-autonkuljettajana ja Saagan ohjaajana. Saagassa hän ohjaa asiakkaita, vetää erilaisia toimintaryhmiä ja osallistuu kunniaväkivallan vastaiseen työhön. ”Työpaikkojen parhaita puolia on, että saa olla ihmisten kanssa”, mies toteaa. Tulevaisuudessa mies haluaisi opiskella lisää ja perustaa oman kuljetusliikkeen.

Somaliasta tullut nainen saapui Suomeen perheen yhdistämisen myötä vuonna 2008. Naisella on kaksi lasta, ja hän kokee, että Kouvola on hyvä paikka kasvattaa lapsia. Somaliassa hän asui suurkaupungissa, johon verrattuna Kouvola on turvallinen ja mukava pikkukaupunki lapsille kasvaa. Aluksi sopeutuminen ilman kieltä ja yhteisöä oli vaikeaa, ja nainen kohtasi myös rasismia. Löydettyään ystäviä, opittuaan kielen ja juurruttuaan paikkaan olisi pois lähtö Kouvolasta vaikeaa. ”Kouvola on minulle rakas paikka ja Suomi toinen kotimaani”, hän sanoo. Naisella on kaksi ammattitutkintoa Suomesta: ammatiltaan hän on kodinhoitaja ja toimitilahuolitsija. Hän on työskennellyt molemmilla aloilla. Vakinaisen työpaikan löytäminen jopa hoitoalalta on vaikeaa maahanmuuttajana Kouvolassa. Kaupungin tulisi kehittää työllistymispalveluita: ”Tulemme tänne, käym-

Kuva: Pexels

me kotouttamisopinnot, opiskelemme kielen ja ammatin, mutta emme työllisty. Se turhauttaa.” Tulevaisuudessa nainen haluaisi opiskella lisää ja löytää vakituisen työpaikan Kouvolasta.

Kohti moninaisempia opinto- ja urapolkuja

Momentum-hanke pyrkii toimenpiteillään parantamaan Kymenlaakson alueella maahan muuttaneiden opinto- ja urapolkuja vahvistamalla kohderyhmän työelämätaitoja, perehdyttämällä heitä suomalaiseen työkuultuuriin sekä tarjoamalla ohjausta ja verkostoja. Hankkeessa järjestetään kampusvierailuja ammattikorkeakoulujen kampuksille ja tarjotaan tehostettua tukea korkeakouluopintoihin valmistaville kursseille. Hankkeen toimenpiteinä järjestetään myös tapahtumia, joissa maahan muuttaneilla on mahdollisuus verkostoitua yritysten kanssa. Xamk vastaa eri työpajojen toteuttamisesta ja fasilitoinnista sekä vahvistaa kohderyhmän työelämätaitoja palvelumuotoilun ja luovien menetelmien avulla. Hankkeessa kehitetään kohderyhmien palautteen perusteella koulutus- ja palvelutarjontaa kohderyhmille, vahvistetaan monialaista yhteistyötä sidosryhmissä ja maakuntien palveluverkostoissa sekä tuodaan luovat menetelmät urapolkujen moninaistamisen tueksi.

Momentum – Moninaistuvat urapolut -hanke on Live-säätiön, LAB-ammattikorkeakoulun ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun yhdessä toteuttama hanke, jonka yhteistyökumppani on muun muassa Monikulttuurisuuskeskus Saaga. Hanke toimii Päijät-Hämeen ja Kymenlaakson alueella. Hanketta rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto, ja sen toiminta-aika on 1.8.2023–31.1.2026.

LÄHTEET

Fancourt, D. & Finn, S. 2020. What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review. *Nordic Journal of Arts, Culture and Health* 2(01), 77–83. DOI:10.18261/issn.2535-7913-2020-01-08

Houni, P., Turpeinen, I. & Vuolasto, J. 2021. Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja. Taite. Saatavissa: Taidetta! Kulttuurihyvinvoinnin käsikirja (innokyla.fi) [viitattu 4.9.2023].

Visit Saaga s.a. Verkkosivusto. Saatavissa: Saagan toiminta – Monikulttuurikeskus Saaga (visitsaaga.fi) [viitattu 4.9.2023].

Mitä on pelillisuus? 2021. Peliklaani- ja Waypoint -hankkeiden video, Xamk 14.4.2021. Verkkosivusto. Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=C5ryUVB6w1k> [viitattu 4.9.2023].